

نقش رگه‌های اختلال شخصیت مرزی در پیش‌بینی رفتارهای خودجرحی

در افراد با اختلال شخصیت مرزی

نسیم ذکی‌بخش محمدی^۱

سجاد بشیرپور^۲

محمد نریمانی^۳

مسلم کرد^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی نقش رگه‌های شخصیت مرزی در پیش‌بینی رفتارهای خودجرحی افراد مبتلا به این اختلال جهت مشخص کردن نقش هر عامل در رفتار خودجرحی بود. که با روش همبستگی بود. تمامی دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ جامعه آماری این پژوهش را تشکیل دادند، که تعداد ۱۲۰ نفر از آنها در مرحله‌ی اولیه از طریق غربالگری با استفاده از مقیاس اختلال شخصیت مرزی (STB) شناسایی سپس ۳۰ نفر با استفاده از مصاحبه با لینی ساختاریافته‌ی SCID-II تشخیص اختلال شخصیت مرزی را دریافت، و به پرسشنامه آسیب به خود سانسون (SHI) و همکاران پاسخ دادند. جهت تحلیل داده‌ها روش‌های آماری ضریب همبستگی و تحلیل رگرسیون بکار رفت. نتایج حاکی از آن است که سه بعد پرسشنامه اختلال شخصیت مرزی با رفتارهای خودجرحی همبستگی مثبت معناداری دارد. همچنین نتایج نشان داد که متغیر تکانشگری پیش‌بین قوی‌تری برای پیش‌بینی رفتار خودجرحی بود. لذا از این پرسشنامه جهت شناسایی و پیشگیری از رفتار خودجرحی می‌توان استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: اختلال شخصیت مرزی، رفتارهای خودجرحی، رگه‌های شخصیت مرزی.

مقدمه

اختلال شخصیت مرزی^۵ در ICD-10^۶ با بی‌ثباتی هیجانی مشخص شده است. افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی تقریبا همیشه در بحران به سر می‌برند دردناک بودن ذاتی زندگی آنها در خودجرحی^۷‌های مکرر آن‌ها مشهود است؛ این گونه بیماران برای جلب کمک دیگران، ابراز خشم یا برای کرخت کردن خود در برابر حالات عاطفی فلنج کننده‌ای که دارند، ممکن است

^۱ کارشناس ارشد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول) Nassimzakibakhsh.m@gmail.com

^۲ دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

^۳ استاد ممتاز، گروه روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

^۴ دکتری علوم شناختی، پژوهشکده مفز و علوم شناختی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

این مقاله از پایان نامه کارشناسی ارشد استخراج شده است

⁵ Borderline personality disorder

⁶ International Statistical classification of Diseases and Related Health

⁷ Self-injury

خودزنی کنند یا به اشکال دیگری به جرح خود بپردازند(سادوک، سادوک و روئیز^۱، ۱۳۹۶). خودکشی در ۸ تا ۱۰ درصد این افراد روی می‌دهد، و اعمال جرح خویشتن(مثل بریدن یا سوزاندن) و تهدید و اقدامات خودکشی در افراد مبتلا به این اختلال بسیار شایع است. اندیشه‌پردازی مکرر خودکشی اغلب دلیلی است برای اینکه این افراد برای کمک مراجعه می‌کنند(انجمان روانپزشکی آمریکا^۲، ۱۳۹۴). با وجود اینکه این اختلال مخرب است، مطالعات انجام شده در مورد این اختلال بالینی ناتوان کننده، بسیار محدود است. همسو با مطالعات قبلی، نتایج مطالعه شجاع الدین و عزیزی سعید (۱۳۹۵) نشان داده است که رفتار خودزنی و همچنین رفتارهایی از قبیل خراش و بریدن بدن در زندانیان مبتلا به اختلال روانی بیشتر است و در این میان بالاترین میزان شیوع رفتارهای جرح خویشتن و خودکشی مربوط به اختلال شخصیت مرزی است. همچنین در مطالعه ای دیگر مشخص شده است افراد با رفتارهای خودجرحی همراه با اختلال شخصیت مرزی به نسبت افراد با رفتارهای خودجرحی بدون علایم اختلال شخصیت مرزی بیشتر علایم افسرگی، ایده پردازی خودکشی، ناتوانی در تنظیم هیجانی و شناختی را بروز می‌دهند(ترنر، گردن، استین، رودریگز، روزنتال و چاپمن^۳، ۲۰۱۵). در مطالعه ای دیگر نشان داده شده است که رفتارهای خودجرحی غیر خودکشی گرا گرا ارتباط قوی با ویژگی‌های اختلال شخصیت مرزی دارد، و متغیرهای بالینی رفتار خودکشی گرا با شخصیت مرزی به نسبت متغیرهای جمعیت شناختی مانند سن ارتباط بیشتری دارد(وگا، توروبیا، سوتو، ریباس، سولر، پاسکال، رودریگز و پالارس^۴، پالارس^۵، ۲۰۱۷).

جهت شناسایی افراد با اختلال شخصیت مرزی از ابزارهای بالینی و پژوهشی زیادی استفاده شده است در این میان می‌توان به پرسشنامه جکسون و کلاریچ^۶ اشاره کرد. این پرسشنامه جهت سنجش این اختلال علایم را در ۳ عامل: نالمیدی، تکانشگری تکانشگری و علائم تجزیه‌ای و پارانوییدی وابسته به استرس دسته بندی کرده است، و این عوامل را جهت تشخیص و بعنوان رگه‌های این اختلال در نظر گرفته است، لذا با توجه به پیشینه پژوهشی ارائه شده در زمینه وجود رفتارهای خودجرحی در افراد با اختلال شخصیت مرزی و نبود مطالعه در زمینه همبستگی این علایم با بروز رفتارهای خودجرحی پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش رگه‌های شخصیتی مرزی در پیش‌بینی رفتارهای خودجرحی انجام گرفت.

روش پژوهش

این پژوهش به روش همبستگی انجام شد. تمامی دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ جامعه این پژوهش بودند. در مرحله اول ۱۰۰۰ نفر از بین کل دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی که در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ در حال تحصیل بودند، به روش نمونه گیری خوش‌ای غربالگری انجام گرفت. ۱۲۰ نفر از افرادی که در مرحله غربالگری نمره برش پرسشنامه اختلال شخصیت مرزی را بدست آورده‌اند، تحت مصاحبه تشخیصی نیمه ساختار یافته SCID2 قرار گرفتند. از این میان ۳۰ نفر که ملاک‌های اختلال شخصیت مرزی را داشتند شناسایی شده و انتخاب شدند. پس از ارائه رضایت نامه و آگاهی مراجعان از هدف پژوهش آزمودنی‌ها برای پاسخ‌گویی به پرسشنامه آسیب به خود (SHI) به آزمایشگاه روانشناسی دانشگاه محقق اردبیلی مراجعه کردند.

ابزارهای اندازه‌گیری

¹.Sadock, Sadock, Roeze

² Association AP. Diagnostic and statiscal manual of Mental disorder

³ Turner, Gordon, Astin, Rodrigues, Rosenthal, Chapman

⁴ Vega, torrubia, Soto.,Ribas, Soler, Pascual, Rodriguez, Pallares

⁵ Jackson, Claridge

مقیاس شخصیت مرزی (STB^۱): این مقیاس توسط جکسون و کلاریچ (۱۹۹۱) در آکسفورد براساس ملاک های- DSM- III جهت بررسی خصلت های مرزی در جمعیت غیر بالینی و بر اساس مدل ابعادی و پیوستار نشانه شناختی اختلال شخصیت مرزی ساخته شده است. این مقیاس دارای ۲۲ سوال بوده و هدف آن ارزیابی اختلال شخصیت مرزی از ابعاد مختلف (عامل نالمیدی، عامل تکاشگری، عامل سوم: عامل علائم تجزیه ای و پاراوتییدی وابسته به استرس) است. طیف پاسخگویی آن بدین صورت است که به هر گزینه بلی یک نمره و به هر گزینه خیر صفر نمره تعلق می گیرد. جکسون و کلاریچ ضریب پایایی بازآزمائی را برای STB ۰/۶۱ گزارش کرده اند. همچنین، راولینگر^۲ و همکاران ضریب آلفای ۰/۸۱ را برای STB گزارش کرده اند، همچنین روایی همزمان STB با مقیاس های روان رنجورخوبی و روان پریشی گرایی در فرهنگ اصلی به ترتیب ۰/۶۴ و ۰/۴۴ گزارش شده است (به نقل از؛ محمدزاده، گودرزی، تقوی و ملازاده، ۱۳۸۴).

اصحابه بالینی ساختار یافته (SCID-5-PD): این ابزار یک مصاحبه تشخیصی نیمه ساختار یافته است که برای سنجش ۱۰ اختلال شخصیت محور II بر اساس DSM-5 تدوین شده است. برای تشخیص اختلالات شخصیت می‌توان از این مصاحبه به صورت مقوله‌ای یا ابعادی بهره گرفت. در زمان انتشار SCID-5 اطلاعاتی در زمینه پایایی در دست نبود با این حال بسیاری از مطالعات، پایایی پیشینه‌های آن یعنی SCID-II برای R و DSM-II-R برای SCID-II و DSM-IV را مورد بررسی قرار داده بودند. پایایی و روایی بالای این آزمون در مطالعات مختلف نشان داده شده است(فرست، ویلیامز، بنجامین و اسپیترز، ۱۳۹۶).

پرسشنامه آسیب به خود (SHI^۳): پرسشنامه آسیب به خود توسط سانسون و همکاران در سال ۱۹۹۸ ساخته شده است. این پرسشنامه خودگزارشی ۲۲ آیتمی (با پاسخ بله / خیر) است که سابقه آسیب رساندن به خود را در پاسخ دهنده‌گان بررسی می کند. پرسشنامه آسیب به خود برخلاف سایر پرسشنامه‌هایی که در این حیطه قرار می‌گیرند، تنها مقیاسی است که در تشخیص BPD یا اختلال شخصیت مرزی قابل استفاده است. پرسشنامه آسیب به خود در مقابله با مصاحبه بالینی که تقریباً اجرای آن یک ساعت و شاید بیشتر طول می کشد، دقت تشخیص آن در نمره برش ۸۵.۵ درصد می باشد. به عبارت دیگر افرادی که نمره ۵ یا بیشتر در این پرسشنامه می گیرند، به احتمال ۸۵ درصد این فرد نشانه های اختلال شخصیت مرزی را دارد. مطالعه اعتبار این پرسشنامه با نقطه برش ۵ یا بیشتر، به طبقه بندی دقیق ۸۴٪ از پاسخ دهنده‌گانی که بر اساس مصاحبه تشخیصی اختلال مرزی ۲ واجد این اختلال به شمار می رفتند، در طبقه اختلال شخصیت مرزی گردید. تحقیقات بعدی اعتبار همگرای این ابزار را با ابزارهای خودگزارشی شخصیت مرزی، افسردگی و سابقه آزاردیدگی در کودکی نشان داده اند، در این مطالعه آلفای کرون باخ این پرسشنامه ۰/۷۴ به دست آمده است(طاهباز حسین زاده، قربانی و نبوی، ۱۳۹۰).

یافته ها

از کل دانشجویان شرکت کننده در این پژوهش، ۵۰ درصد (۱۵ نفر) دختر و ۵۰ درصد (۱۵ نفر) پسر بودند. همچنین ۷/۸۶ درصد (۲۶ نفر) مجرد و ۱۳/۳ درصد (۴ نفر) متاهل بودند در این پژوهش ۶۳/۳ درصد (۱۹ نفر) دارای تحصیلات کارشناسی، و ۳۶/۷ درصد (۱۱ نفر) دارای تحصیلات کارشناسی ارشد هستند.

^۱ Schizotypal trait questionnaire- b form

^۲ Rawlings

^۳ First, Wiliams, Benjamin,Spitzer

^۴ The Self-Harm Inventory

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار، ضریب همبستگی و رگرسیون چندگانه متغیرهای پژوهش

میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳
خودجرحی	استرس	پارانویید وابسته به رفتارهای	عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به	- نامیدی تکانشگری
۱۱/۹۰	۳/۷۳۵	*۰/۳۸	*۰/۵۸	**۰/۶۹
***۰/۴۳	***۰/۵۵	***۰/۷۵	۱	۱
۵/۳۶	۱/۴۲۵	۱/۲۸۴	۶/۲۶	۱/۴۲۵
- نامیدی تکانشگری عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس رفتارهای خودجرحی				

ضرایب غیر استاندارد	T	ضریب استاندارد	سطح معنی‌داری
Beta	خطای استاندارد	Beta	خطای استاندارد
۱۹/۰۱۶	۳/۰۳۱	۰/۰۳۱	۰/۰۰۰
۰/۲۵۰	۰/۱۰۹	۰/۱۰۹	۰/۰۴۶
۰/۶۸۷	۰/۲۱۲	۰/۲۱۲	۰/۰۲۰
۰/۱۸۷	۰/۰۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۹۹
استرس	خودجرحی	عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس	مقدار ثابت

R=۰/۶۲	R2=۰/۳۲	F=۱۰/۷۰۲	sig=۰/۰۰۱
	R2=۰/۳۰	F=۱۰/۷۰۲	

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، میانگین (و انحراف معیار) نامیدی، تکانشگری، عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس و رفتارهای خودجرحی به ترتیب عبارتند از: ۵/۳۶ (۱/۴۲۵)، ۶/۲۶ (۱/۲۸۴)، ۳/۵۶ (۱/۹۷) و ۱۱/۹۰ (۳/۷۳). همچنین در این جدول ضریب همبستگی متغیرهای نامیدی، تکانشگری، عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس با رفتارهای خودجرحی نشان داده شده است. همان طور که مشاهده می‌شود رفتار خودجرحی با نامیدی (۰/۰۵۵)، تکانشگری (۰/۰۳۸) و تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس (۰/۰۴۳) رابطه معناداری دارند. به منظور بررسی نقش نامیدی، تکانشگری و عامل تجزیه یا پارانویید وابسته به استرس در پیش‌بینی رفتار خودجرحی از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش ورود استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که متغیرهای نامیدی، تکانشگری و عامل تجزیه و پارانویید وابسته به استرس توان پیش‌بینی ۳۲ درصد از تغییرات رفتارهای خودجرحی را دارند. همچنین نتایج نشان داد که متغیر تکانشگری پیش‌بین قوی‌تر رفتار خودجرحی است ($Beta=۰/۳۰$ و $p<۰/۰۵$).

بحث و نتیجه گیری

یکی از ملاک‌های اختلال شخصیت مرزی رفتارهای خودجرحی است، که می‌تواند عواقب جدی برای سلامت و بهداشت عمومی جامعه داشته باشد. در مطالعه شجاع الدین (۱۳۹۵) نشان داده شد که رفتار خودجرحی در افراد با اختلال شخصیت مرزی بیشترین شیوع را به نسبت اختلالات دیگر دارد. همچنین مطالعه ترنر و همکاران (۲۰۱۷) نشان می‌دهد افراد با رفتارهای خودجرحی همراه با اختلال شخصیت مرزی به نسبت افراد بدون علایم اختلال شخصیت مرزی ایده‌پردازی خودکشی و خودجرحی بیشتری بروز می‌دهند. که همسو با نتیجه پژوهش حاضر هستند.

در پژوهش‌های گذشته به بررسی همبستگی اختلال شخصیت مرزی با رفتارهای خودجرحی پرداخته شده بود اما نقش رگه‌های شخصیتی مورد بررسی قرار نگرفته بود، همچنین از طرفی اختلال شخصیت مرزی در DSM5 دارای ۹ ملاک است که هر ملاک می‌تواند همبستگی متفاوتی با رفتار خودجرحی داشته باشد. در پرسشنامه جکسون و کلاریج عالیم اختلال شخصیت مرزی در ۳ عامل دسته بندی شده است که عبارتند از: ناامیدی، تکانشگری، عالیم تجزیه‌ای و پارانوییدی وابسته به استرس. در این پژوهش نقش این ابعاد به صورت اختصاصی در پیش‌بینی رفتار خودجرحی افراد با اختلال شخصیت مرزی مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها بدست آمده نشان می‌دهد رفتار خودجرحی با ناامیدی، تکانشگری و عالیم تجزیه‌ای پارانویید وابسته به استرس، رابطه معناداری می‌باشد. از طرفی نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه که جهت بررسی نقش هر بعد در پیش‌بینی رفتار خودجرحی انجام شد نشان داد متغیر تکانشگری پیش‌بین قوی‌تری برای رفتارهای خود جرحی است. این نتایج همسو با نتایج مطالعات پیشین بوده است. در یک مطالعه نشان داده شد تکانشگری به واسطه‌گری فاکتور سواستفاده‌های دوران کودکی با رفتارهای خودکشی گرایانه بیماران زن در طول زندگی ارتباط مثبت معناداری دارد (درای، ساشا، روجا، آنا جی^۱). همچنین مطالعه‌ای دیگری نشان داد، تکانشگری عامل موثری در پیش‌بینی تکرار تلاش‌های خودکشی در بیماران مبتلا به بیماری روانی است (کلبرن، لاکروکس، نلی، تاکر، پررا، دراولا، گرامر، آور، قهرمانلو^۲). پژوهش دیگری نشان داد تکانشگری حرکتی عامل موثر در تلاش‌های خودکشی گرایانه و عامل موثر در تفکیک تلاش‌های خودکشی گرایانه از افکار خودکشی و خودجرحی در دانش آموzan است (وانگ، چین، اوکس، شین، وانگ، یانه‌ی، کالاو، رابت، شی، وانگ^۳). لذا بر اساس تبیین‌های نظری و پیشینه‌های ارایه شده رگه‌های شخصیت مرزی مانند ناامیدی، تکانشگری و عالیم تجزیه‌ای پارانویید وابسته به استرس در پیش‌بینی رفتار خودجرحی افراد با اختلال شخصیت مرزی نقش دارند لذا می‌توان از این متغیرها جهت پیش‌بینی و پیشگیری رفتارهای خودجرحی استفاده کرد.

این پژوهش چند محدودیت داشت. نمونه پژوهش حاضر تنها محدود به افراد غیربالینی دارای تشخیص اختلال شخصیت مرزی بود که این امر تعیین نتایج را به کل مبتلایان به اختلال شخصیت مرزی با دشواری مواجه می‌کند، لذا پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده از آزمودنی‌های بالینی نمونه گیری شود. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در برنامه‌های مربوط به کاهش رفتارهای خودجرحی می‌توان علائم اختلال شخصیت مرزی را مد نظر قرار داد.

منابع

انجمان روان‌پژوهشی آمریکا. (۱۳۹۴). ویراست پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی. ترجمه بحیری سید محمدی، تهران: نشر روان.

سادوک، بنجامین جیمز؛ سادوک، ویرجینیا آلکوت؛ روئیز، پدرو. (۲۰۱۳). خلاصه روانپژوهشی: علوم رفتاری/روان‌پژوهشی بالینی. فرزین رضاعی (۱۳۹۶)، تهران، نشر ارجمند.

شجاع الدین، عصمت؛ یاسرعیزی، سعید. (۱۳۹۵). شیوع اختلالات ورانی در زندانیان اقدام کننده به رفتارهای خودآسیب رسان (جرح خویشتن و خودکشی) زندان مرکزی همدان، چهارمین همایش علمی پژوهش علوم تربیتی و روان‌شناسی آسیبهای اجتماعی و

¹ Daray, Roja, Ana

² Colborn, LaCroix, Neely, Tucker, Perera, Daruwala, Grammer, Weaver, Ghahramanlou

³ Wang, Chen, Xu, Shen, Wang, yan He, Cao, Roberts, Shi, Wang

فرهنگی ایران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین، مرجع دانش،
https://www.civilica.com/paper-PSCONF04_264.html

طاهباز حسین‌زاده، سحر؛ قربانی، نیما؛ نبوی، سید مسعود. (۱۳۹۰). مقایسه گرایش شخصیتی خود تخریبی و خودشناسی انسجامی در بیماران مبتلا به مالتیپل اسکلروز و افراد سالم، *روانشناسی معاصر*، ۶(۲)، ۳۵-۴۴.

فرست، ب. مایکل؛ ویلیامز، ژانت بی. دبلیو؛ بنجامین، لرنا اسمیت؛ اسپیترر، رابرت. (۱۳۹۶). مصاحبه بالینی ساختاریافته برای اختلال‌های **شخصیت DSM5**. ترجمه فرهاد شاملو، تهران، ابن‌سینا.

محمد زاده، علی؛ گودرزی، محمدعلی؛ تقی، سیدمحمدرضاء؛ ملا زاده، جواد. (۱۳۹۴). بررسی ساختار عاملی؛ روایی، پایابی و هنجاریابی مقیاس شخصیتی مرزی در دانشجویان دانشگاه شیراز. *فصلنامه اصول بهداشت روانی*، ۷(۲۸و۲۷)، ۸۹-۷۵.

نوحی، سهیلا؛ حسنی جعفر. (۱۳۹۶). رابطه‌ی راهبردهای نظم جویی شناختی هیجان و مکانیسم‌های دفاعی با عالیم اختلال شخصیت مرزی. *مجله اندیشه و رفتار در روان‌شناسی بالینی*، ۱۱(۴۳)، ۵۷-۶۶.

- Turner, B. J., Dixon – Gordon, K.L., Astin, S. B., Rodrigues, M. A., Rosenthal, M. Z., & Chapman, A. L.. (2015). Non- suicidal self-injury With and without borderline Personality disorder, differences self-injury and diagnostic comorbidity. *Journal of Psychiatry Research*, 230, 28-35.
- Vega, D., Torrubia, R., Soto, À., Ribas, J., Soler, J., Pascual, J.C., Rodríguez-Fornells, A., & Marco-Pallarés, J. (2017). Exploring the relationship between none suicidal self-injury and borderline personality Traits in young adults. *Journal of Psychiatry Research*, 256, 403-411.
- Daray, F.M., Rojas, S.M., Bridges, A.J., Badour, C.L., Grendas, L., Rodante, D., Puppo, S., & Rebok, F. (2016). The independent effects of child sexual abuse and impulsivity on lifetime suicide attempts among female patients. *Child Abuse & Neglect*, 58, 91-98.
- Jackson, M.,& Claridge, G. (1991). Reliability and validity of a psychotic traits questionnaire (STQ). *British Journal of Clinical Psychology*, (4)30, 311-323.
- Colborn, V.A., LaCroix, J.M., Neely, L.L., Tucker, J., Perera, K., Daruwala, S.E., Grammer, G., Weaver, J., & Ghahramanlou-Holloway, M. (2017). Motor impulsivity differentiates between psychiatric inpatients with multiple versus single lifetime suicide attempts. *Psychiatry Research*, 253, 18-21.
- Wang, Y.G., Chen, S., Xu, Z.M., Shen, Z.H., Wang, Y.Q., He, X.Y., Cao, R.F., Roberts, D.L., Shi, J.F., & Wang, Y.Q. (2017). Family history of suicide and high motor impulsivity distinguish suicide attempters from suicide ideates among college students. *Journal of Psychiatric Research*, 90, 21-25.